Redactiunea, Administratiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat: în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ insertiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brasovŭ:
a administratiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplaru 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și insertiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 105. Brașovŭ, Vinerĭ, 14 (26) Mai 1893.

Antoniu cav. de Schmerling. †

Brașovŭ, 13 Mai v.

Alaltăerĭ a rĕposatŭ în Viena unŭ bărbatŭ de statŭ austriacŭ, a căruia nume ne amintesce epoca însemnată dela 1860 a inaugurării constituționalismului în monarchia nóstră, epocă, în care se redeșteptară speranțele popórelorŭ acestei marĭ împĕrății poliglote în redobêndirea drepturilorŭ lorŭ și a egalei lorŭ îndreptățirĭ naționale.

Antoniu cav. de Schmerling, care jucase unŭ rolŭ însemnatŭ la 1848 ca ministru alŭ imperiului germanŭ în Frankturt, ér mai târḑiu ca ministru de justiția în cabinetulŭ austriacŭ Scwarzenberg, ajunse după căderea sistemului absolutisticŭ în 13 Decembre 1860 la cârma monarchiei nóstre ca ministru de statŭ. In timpulŭ de cincĭ anĭ alŭ guvernărei sale elŭ a jucatŭ unŭ rolŭ fórte însemnatŭ, puindu-șĭ problema de a crea o monarchiă austriacă centralistică pe base constituționale și sub egemonia germană.

Schmerling spera, că-i va succede a crea unŭ parlamentŭ centralŭ, în care se fiă representate tóte țĕrile și popórele monarchiei. Cu ajutorulŭ constituției octroate în Februarie 1861 elŭ credea, că va puté aduce cu încetulŭ tóte popórele în „Reichsrath“.

Planurilorŭ de centralisare ale lui Schmerling le opuseră cea mai înverșunată oposiția Ungurii și Croații. Cehii și Polonii, carĭ au fostŭ întratŭ în parlamentulŭ centralŭ din Viena, l'au părăsitŭ mai târḑiu, făcêndŭ oposițiune energică sistemului schmerlingianŭ.

Tactica politică a lui Schmerling în acestŭ periodŭ era temporisarea. Maxima lui politică era „Wir können warten“ (Putemŭ aștepta). Incetulŭ cu încetulŭ, credea elŭ, îi va succede a-i aduce pe toțĭ sub o căciulă.

Sistemulŭ acesta de trăgănare l'a practicatŭ Schmerling la începutŭ și fața cu Transilvania. Elŭ nu făcu nicĭ unŭ pasŭ pentru resolvarea cestiunei ardelene aprópe trei anĭ de ḑile dela venirea sa la cârmă, pe câtă vreme adecă sperase, că va puté îndupleca cumva pe Ungurĭ de a se împăca. Guvernulŭ împĕrătescŭ ținea deschisă cestiunea ardeleană, pentru ca sĕ o pótă jertfi pe altarulŭ unei eventuale împăcărĭ cu Ungurii.

Abia în primăvéra anului 1863, vĕḑêndŭ, că nu o póte scóte la cale cu Ungurii, se puse în mișcare Schmerling și făcŭ „esperimentulŭ“ cu chiămarea Ardelenilorŭ în Reichsrath. Din nenorocire „modificările fundamentale“, ce erau sĕ se facă în constituția Ardealului în favórea egalei îndreptățirĭ a națiunei române, au fostŭ legate de acestŭ esperimentŭ. Ministrului Schmerling nu-i era atâtŭ de drepturile politice ale Românilorŭ, câtŭ mai vêrtosŭ de aceea, ca sĕ-i aducă pe Ardelenĭ în Reichsrath, ca sĕ facă presiune asupra Maghiarilorŭ. Pe când autografele împĕrătescĭ susțineau, că este o cerință imperativă a timpului ca și Românii ardelenĭ sĕ între în cadrulŭ constituției, ca națiune egalŭ îndreptățită, Schmerling făcea dependentă acéstă egală îndreptățire dela primirea patentei împĕrătescĭ din Februarie 1861.

Astfelŭ, cu tóte că dieta ardeleană dela 1863 aduse legile de egală îndreptățire a națiunei române și aceste fură sancționate de Majestatea Sa, le succese conservativilorŭ ungurĭ de a paralisa efectele lorŭ.

Cu mĕsurile sale luate numai pe jumĕtate și neavêndŭ, din nenorocire, în fața sa o partidă națională română destulŭ de resolută a pretinde deplina garantare a drepturilorŭ de autonomiă și de egală îndreptățire națională, Schmerling lăsà Transilvania, în momentulŭ retragerei sale dela putere, într'o stare politică deplorabilă și așa după caderea lui, le succese Ungurilorŭ a înscena dieta unionistică dela 1865, ale cărei urmărĭ fatale le simțimŭ și astăḑĭ destulŭ de amarŭ.

Timpŭ de 27 de anĭ dela retragerea sa din ministeriu (la 27 Iulie 1865), Schmerling a trăitŭ dedicându-se serviciului justiției ca președinte alŭ înaltei curțĭ de casațiune din Viena. In 1891 elŭ fù pensionatŭ, avêndŭ etatea de 86 anĭ, recunoscêndu-i-se meritele în modŭ fórte măgulitorŭ din partea monarchului.

Numele lui Schmerling va fi cu simpatiă rostitŭ aḑĭ de Românii din Ardealŭ, căcĭ deși resultatele politicei sale n'au fostŭ favorabile pentru ei, nu vorŭ uita nicĭodată, că elŭ a fost singurulŭ bărbatŭ de statŭ austriacŭ, care a încercatŭ celŭ puținŭ a fi dreptŭ și fața cu națiunea română, atâtŭ de multŭ urgisită și prigonită.

CRONICA POLITICĂ.

— 13 (25) Maiu.

Din Anglia sosescŭ mereu sciri când bune, când rele, despre marea reformă **Home rull.** O telegramă din Londra, cu dta de 23 Maiu, spune, că în cercurile parlamentare se vorbesce multŭ despre o convorbire ce ar fi avut'o Gladstone cu regina Victoria cu privire la proiectulŭ home-rulle. Gladstone ar fi ḑisŭ, că décă se va întêmpla ca camera lorḑi-lorŭ sĕ respingă proiectulŭ, elŭ nu ar privi în acéstă causă de-a se disolva camera comunelorŭ. Regina însĕ e de altă părere și a datŭ lui Gladstone sĕ înțelégă, că décă esistă aevea o așa mare deosebire de vederĭ între membri celorŭ două corpurĭ legislative față cu proiectulŭ home-rulle, atuncĭ este neapăratŭ de lipsă ca sĕ se apeleze la sentimentulu publicŭ alŭ țĕrii. — De altă parte se telegrafiază din Belfast, că lord Salisbury, cu ocasia unei întruniri, a ḑisŭ, că bunăstarea lui Ulster în viitorŭ atêrnă dela resistența uniunei cu Anglia.

*

Din Bordeaux se telegrafiază, că deputatulŭ G o b l e t a pronunțatŭ într'unŭ banchetŭ electoralŭ unŭ discursŭ ḑicêndŭ, că **puterile militare ale Franciei** reconstituite, punŭ țéra la adăpostulŭ orĭ-cărei agresiunĭ. O apropiere s'a operatŭ încă din 1889 cu Rusia, a cărei alianță trebuia sĕ dea într'adevĕrŭ Franciei loculŭ ei în lume. Judecândŭ, cu tóte acestea după aparență, pare că Francia păstréză totŭ acelașĭ locŭ, neavêndŭ a opune triplei alianțe de câtŭ manifestărĭ de simpatie, din care nu póte resulta decâtŭ o încredere relativă. E sigurŭ, că în tóte punctele globului, atâtŭ în Asia câtŭ și în Francia, întâlnesce din partea celorlalte națiunĭ vrășmășii mai multŭ séu mai puținŭ prefăcute, care o ținŭ fórte adese-orĭ în locŭ. D. Goblet adăogă: „Acésta provine din faptulŭ, că avemŭ actualmente totŭ atâtŭ de puțină politică externă pe câtŭ politică internă“. Oratorulŭ a atacatŭ apoi politica oportunistă și a blamatŭ nouele tarife. Elŭ a preconisatŭ politica radicală și revisuirea Constituției.

*

In urma disolvărei Reichstagului germanŭ, ziarulŭ „Figaro“ din Parisŭ a trimisŭ unŭ redactorŭ la Londra spre a întreba pe Frideric Engels, marele teoreticianŭ socialistŭ, cu privire la **situațiunea actuală din Germania,** și asupra eventualităței unui résboiu. Engels a arătatŭ situațiunea actuală a partidelorŭ politice din Germania, în urma respingerei proiectului militarŭ și a declaratŭ că socialŭ-democrația germană va raporta succese colosale în lupta electorală, din causă, că populațiunea e sătulă de cheltuelile enorme ce s'au făcutŭ cu întreținerea armatei și refusă a mai face nouĕ sacrificii, carĭ ar îngreuna și mai multŭ bugetulŭ Germaniei și dările poporului. In privința unui rĕsboiu, Engels a declaratŭ, că lucrulŭ e cu neputință din causă că Rusia trece actualmente printr'o crisă financiară, care nu-i permite absolutŭ de locu intrarea în vre-unŭ résboiu.

FOELETONULU „GAZ TRANS.“

Iubirea și Geniulŭ.

Schiță, tradusă din nemțesce.

(Fine.)

Nenorocitŭ a fostŭ în amorŭ și vestitulŭ poetŭ englesŭ *Milton Iohn*, însĕmnatŭ prin a sa scriere *„Paradisulŭ pierdutŭ,“* unulŭ din acei rarĭ ómenĭ, ce se remarcă d'o potrivă, prin firmitatea caracterului, ca și prin frumuseța esteriorului sĕu. Se căsĕtorì de trei-orĭ, fără ca totușĭ sĕ pótă gusta fericirea, la care rîvnise așa de multŭ. Și nu-i lipsia nicĭ una din însușirile, în virtutea cărora ar fi pututŭ cu dreptŭ pretinde o desĕvêrșită fericire; dênsulŭ nu era numai unŭ bărbatŭ nobilŭ și plinŭ de spiritŭ, dér — în tinerețа sa celŭ puținŭ — o figură din cele mai frumóse și simpatice. Prima femeiă îlŭ părăsì din pricina lipsei de mulțumirĭ, a doua murì deja după unŭ anŭ, a treia căsĕtoriă se nimicì din causa grozavei nenorocirĭ, ce-lŭ lovì pe poetŭ, care orbindŭ subitŭ, preferà a rĕmâné singurŭ.

Nicĭ *Shakespeare* nu a fostŭ unŭ fericitŭ soțŭ conjugalŭ; elŭ trăì cea mai mare parte a vieței sale despărțitŭ de soția.

Unŭ labirintŭ formalŭ de aventurĭ amoróse ni-se va presinta ochilorŭ noștri, décă vomŭ căuta sĕ adurmecămŭ viéța lui *Lord Byron*. Pentru a scăpa de amintirea Mariei Chaworth, fosta sa amantă, părăsì la a. 1809 Londra; încheià la 1815 o nenorocită căsĕtoriă cu Ana Isabella Milbank, de care se despărțì mai apoi. De aicĭ înainte întrețìnu timpŭ îndelungatŭ relații amoróse cu contesa Teresa Guiccioli, care de hatîrulŭ sĕu îșĭ părăsì cu necredință pe legiuitulŭ soțŭ, fără ca în schimbŭ sĕ fi aflatŭ măcarŭ în *„noulŭ adoratorŭ“* o fericire durabilă.

Este de netăgăduitŭ, că aceste relațiunĭ amoróse influințară în modŭ putericŭ asupra concepțiunilorŭ poetice ale lui Lord Byron. Cu deosebire Teresa Guiccioli ii era musa, dela care se inspira și însufleția în creațiunile sale, carĭ — fiă ḑisŭ în trécĕtŭ, — purtau pe a lorŭ frunte stampila celui mai rafinatŭ pesimismŭ. Și totușĭ, deși vede lumea prin prisma rĕului, a nenorocirei vecinicŭ deprimătóre,... lucru de mirare... femeile eserciéză o indescriptibilă influință asupra lui, și elŭ la rêndulŭ sĕu nu mai puținŭ asupra lorŭ. Tóte, câte l'au cunoscutŭ, suntŭ d'opotrivă pĕtrunse de magiculŭ farmecŭ, ce se resfrângea pe figura lui. Pĕcatŭ numai, că caracterulŭ nu corĕspundea, mai de felŭ, nobilei sale înfățișărĭ; egoisticŭ, supĕrăciosŭ, sdrobitŭ în sufletŭ, din pricina neputinței d'a modifica universulŭ după principiile și desideratele sale personalĭ, de sigurŭ, că dênsulŭ nu era omulŭ, care sĕ fericéscă o femeiă, séu sĕ găséscă o durabilă fericire în societatea unei ființe femeescĭ. Elŭ nu fù născutŭ pentru a sluji păcei casnice... și atâta totŭ.

Chiar și la transiția cea singulară în felulŭ sĕu a stărei psihico-nervóse a lui *Lenau*, — multŭ gustatulŭ poetŭ germanŭ, — spre priporulŭ nebuniei, se pare că decepțiunile amoróse au avutŭ unŭ rolŭ nu puținŭ însĕmnatŭ.

Neasĕmĕnatŭ de mare este influința femeei de spiritŭ și inimă asupra bărbatului, décă îșĭ pricepe rolulŭ sĕu importantŭ față de tovarĕșulŭ ei de viéță. Bărbații de geniu decăḑuțĭ, bună-óră cum era poetulŭ *Grabbe*, puteau fi salvațĭ și îndepărtațĭ dela abisulŭ ruinei, décă la timpulŭ oportunŭ ar fi fostŭ încungiurațĭ de solicitudinile și persuasiunile unorŭ virtuóse și integre femei.

O întrégă listă de somitățĭ pe tóte terenele artelorŭ, literelorŭ și sciințelorŭ, o sumă de bărbațĭ celebri au rĕmasŭ pentru întréga lorŭ viéță necăsĕtorițĭ: puținĭ dintr'ênșii făcuseră acésta, — după cum s'ar crede, póte, din desconsiderațiă față de sexulŭ frumosŭ; în marea majoritate a casurilorŭ motive exterióre, cu totulŭ exterióre, îi îndemnaseră, ca sĕ bată amarnica cale a vecînicei burlăcii. Ca unŭ casŭ concretŭ îlŭ citămŭ pe *Beethoven*. O mulțime de inclinațiunĭ amoróse îlŭ munciseră în junețа sa, fără ca totușĭ, din pricina împrejurărilorŭ